Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Sagens resultat

regelgrundlaget for proces i skelforretningssager

Skovsgaard, Tanja L.

Published in:
Tidsskrift for Kortlægning og Arealforvaltning

Publication date:
2014

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Link to publication from Aalborg University

Citation for published version (APA):
Skovsgaard, T. L. (2014). Sagens resultat: regelgrundlaget for proces i skelforretningssager. *Tidsskrift for Kortlægning og Arealforvaltning*, *122*(47), 23-34.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from vbn.aau.dk on: April 25, 2024

Tidsskrift for Kortlægning og Arealforvaltning
Danish Journal of Geoinformatics and Land Management

Sagens resultat – regelgrundlaget for proces i skelforretningssager

Tanja L. Skovsgaard
Landinspektør, ph.d. studerende, Institut for planlægning, Aalborg Universitet [1]

ABSTRACT

I artiklen redegøres for procesreglerne, der danner baggrund for sagens resultat ved skelforretninger, uanset om sagens resultat er parternes tiltrædelse, landinspektørens afgørelse, retsforlig, dom eller sagens ugyldighed som følge af matrikelmyndighedens nægtelse af notering af sagen. Det slås fast, at sagens lovlige resultat alene kan være landinspektørens skøn af den rette ejendomsgrænse. Med et konfliktforebyggende perspektiv problematiseres det, at reglerne for erklæringen, hvormed parternes tiltræder skellet er utilstrækkelige.

Keywords:

Udstykningslovgivningen, skelforretningsprocessen, skeltvist, skelafsætning, mægling, ugyldig skelforretning.

DOI: http://dx.doi.org/10.5278/ojs.tka.v122i47.986

Hvor landinspektører måske ofte tænker på reglerne for den materielle afgørelse, når de hører udtrykket "sagens resultat" i forbindelse med skelforretninger, så er det relevant også at fremhæve de processuelle regler for skelforretningens resultat. Artiklen har til formål at yde et bidrag til en præciserende retskildetolkning af de processuelle regler for sagens resultat ved skelforretninger. De processuelle regler herom vedrører den kontrolfordeling, der er mellem landinspektøren og sagens parter i forhold til fastlæggelse af skellet, herunder de krav der stilles til landinspektørens skelfastlæggelse. Desuden vedrører reglerne, de krav der er til dokumenterne i sager henholdsvis med og uden tiltrædelse, samt de konsekvenser eventuel tiltrædelse har. I denne artikel dvæles desuden ved matrikelmyndighedens mulighed for at gøre skelforretninger ugyldige, hvor disse ikke følger de processuelle regler.

1. Kravet om skelfastlæggelse

Den gældende udstykningslov[2] indeholder kun én regel om processen under skelforretningen, idet § 36, stk. 1 fastlægger, at landinspektøren skal *"afsætte skellet med den beliggenhed, som på grundlag af de foreliggende oplysninger efter landinspektørens skøn må anses for at være den rette ejendomsgrænse."* Hermed er der ingen tvivl om, at det entydigt er landinspektørens ansvar at fastlægge skellets placering. Skelfastlæggelsen er for så vidt både formålet med og definitionen af skelforretninger.

Samtidig er det fastlagt i udstykningslovens § 36, stk. 2, at parternes kontrol over afgørelsen begrænser sig til tre valgmuligheder:

1. De kan skriftlig tiltræde landinspektørens skelafsætning og dermed indgå det, der ofte betegnes som et forlig.
2. De kan undlade at tiltræde landinspektørens afsætning, men forholde sig passive, når de modtager landinspektørens afgørelse på skrift.
3. De kan undlade at tiltræde landinspektørens afsætning og anlægge retssag, når de modtager landinspektørens afgørelse på skrift.

Konsekvensen af udstykningslovens § 36 er, at parterne først skal forevises landinspektørens skelafsætning (stk. 1) og først herefter kan tiltræde denne (stk. 2). Alternativerne er, at parterne ved deres tiltrædelse selv skal gætte sig til, hvilken

afgørelse landinspektøren agter at træffe. Eller at landinspektøren efter parternes tiltrædelse skal afsætte det retlige skel efter § 36, stk. 1, for dernæst at påbegynde en vurdering af, om parternes forlig skal effektueres som arealoverførsel eller skelforretning (med tiltrædelse). Alternativerne synes både uhensigtsmæssige og uden ophæng i lovgivningen. Rækkefølgen fremgår i stedet af lovens beskrivelse – først afsætning så eventuel tiltrædelse.

1.1 Landinspektørens begrundelse

I sager, hvor parterne ikke tiltræder skelafsætningen, er der i skelforretningsbekendtgørelsens[3] § 36, stk. 5, tydeligt formuleret krav om en skriftlig begrundelse. Det er ikke udtrykkeligt anført i reglerne, at landinspektøren også skal begrunde sin afsætning under skelforretningen. Men den i skelforretningsbekendtgørelsens § 3, stk. 1, anførte beskrivelse: *"Når landinspektøren finder skelspørgsmålet tilstrækkeligt belyst, skal landinspektøren søge at opnå enighed mellem parterne om skellets beliggenhed"* må på trods af den indirekte formulering forstås som en understregning af, at landinspektørens opfordring af parterne til at tiltræde skelafsætningen skal ske ved at begrunde det i sagens oplysning. Det vil mere konkret sige, at landinspektøren skal forklare sin afsætning for parterne, før de eventuelt tiltræder. Samme forståelse ses udtrykt hos Ramhøj, der beskriver, at landinspektøren "*må*" begrunde sin afgørelse af hensyn til, at parterne får en mulighed for at tage stilling til, om de ønsker at tiltræde afsætningen. [4]

Når det betænkes, hvor afgørende en begrundelse for afgørelsen er for sagens parter, er det uheldigt, at kravets formulering ikke fremgår direkte af loven og måske især, at der er tale om et så indirekte formuleret krav. Dermed vil parter utrænede i retskildetolkning ikke være bekendt med, at de har ret til en mundtlig begrundelse under skelforretning, og at denne skal foreligge, før de opfordres til at tiltræde landinspektørens afsætning.

1.2 Landinspektørens skøn af ejendomsgrænsens beliggenhed

Af udstykningslovens § 36, stk. 1, fremgår det samtidig, at der skal være tale om landinspektørens skøn om ejendomsgrænsens beliggenhed – ikke parternes og ikke om andet end ejendomsgrænsen. Overtrædelse af denne del af bestemmelsen medfører, at der reelt ikke er tale om en skelforretning, hvorfor forretningen bliver åbenlyst ugyldig. Parterne har under en skelforretning ikke adgang til at indgå et forlig, der afviger fra landinspektørens skelafsætning. Denne præmis er det fundet relevant at understrege yderligere i skelforretningsvejledningen[5], hvor det i afsnit 4.3 fremgår, at landinspektøren skal hæve skelforretningen, hvis parterne indgår forlig om andet end landinspektørens skelfastlæggelse. Dette fremgår også af matrikelmyndighedens afgørelse i sagen j.nr. U2005/8096[6], hvor en skelforretning blev nægtet noteret i matriklen: *"Efter de foreliggende oplysninger er det Kort & Matrikelstyrelsens opfattelse, at det skel, der er indgået forlig om under skelforretningen mellem […], ikke kan forventes registreret ved skelforretning, medmindre der kan tilvejebringes oplysninger, der godtgør, at det skel, der er indgået forlig om, er det ejendomsretlige skel mellem ejendommene."* I sagen var det kommet frem, at landinspektøren i en anden sag havde afsat en anden del af samme skelforløb ud fra andre kriterier. På den baggrund blev det vurderet af matrikelmyndigheden, at det tiltrådte skel ikke var baseret på landinspektørens skøn.

Skal forlig om andet end landinspektørens afsætning noteres i matriklen, sker det i stedet som en arealoverførsel – eventuelt en arealoverførsel tiltrådt af parterne under skelforretningen.

1.3 Afgørelse og afsætning under skelforretningen

Sker landinspektørens skøn og afsætning ikke under skelforretningen, er der heller ikke tale om en skelforretning, som denne defineres af udstykningslovens § 36, stk. 1. Det medfører, at sagen er ugyldig, hvis landinspektøren efter bevisfremlæggelse afslutter mødet og hjemme på kontoret foretager sine udregninger og træffer sin beslutning. Skønnet og afgørelsen skal foretages under skelforretningen, hvor parterne er indvarslet til at deltage.

Sagen j.nr. U2010/65704 blev på denne baggrund nægtet notering i matriklen. Det fremgår af sagen, at landinspektøren udsatte skelforretningen med

henblik på at få sagen bedre oplyst. Landinspektøren gjorde under skelforretningen opmærksom på, hvor han mente den rette ejendomsgrænse var efter de forhåndenværende oplysninger; men samtidig oplyste han over for parterne, at der kunne være yderligere materiale, som kunne ændre hans vurdering. Af landinspektørens udtalelse i sagen fremgår det, at han netop efterfølgende foretog en række relevante undersøgelser for at sikre, at sagen var tilstrækkeligt oplyst, før han traf sin afgørelse.[7] Desværre genindkaldte han ikke parterne, så de kunne få forelagt de nye oplysninger eller overvære afsætningen af skellet. Skelforretningen var dermed ugyldig, og matrikelmyndigheden nægtede at notere den i matriklen med konklusionen: *"Der er i sagen begået så alvorlige processuelle fejl, at Kort & Matrikelstyrelsen i henhold til § 37, stk. 2, i udstykningsloven afviser at registrere skelforretningen."*[8]

2. Forlig, forhandling og mægling

Konsekvensen af udstykningslovens § 36 bliver, at der ikke efter reglerne kan være tale om forhandling mellem parterne i forhold til skellets ejendomsretlige beliggenhed. Der er så at sige intet at forhandle om. Parterne skal som led i kontradiktionen have anledning til at komme med modsvar på landinspektørens afgørelse, men der er da ikke tale om forhandling, men i stedet om udveksling af faktuelle oplysninger. Da forligsmægling er assisteret forhandling, er landinspektøren i en rolle som mægler om skellets placering heller ikke i overensstemmelse med skelforretningsreglerne. Mæglerrollen i forhold til skelafsætningen ved skelforretninger er en misforstået og uforenelig tilgang til, hvad skelforretningen og dens formål er ifølge reglerne. Reglerne understreger, at mæglerrollen i forhold til skels beliggenhed hører hjemme i arealoverførslernes verden, hvor den til gengæld har en vigtig både konfliktreducerende og konfliktforebyggende funktion.

2.1 Forhandling og mægling om andet end skellets placering

Når dette er fastlagt, må det samtidig gøres klart, at under skelforretningen kan parterne frit forhandle om andre elementer end skellets fastlæggelse, og landinspektører kan bidrage til mægling i den forbindelse. Eksempelvis er procestid[9], omkostningsfordeling og forhold af anden naboretlig karakter såsom hegning og vejrettigheder relevante emner for en forhandling og mægling. Ligeledes er det helt oplagt, at landinspektøren efter skelfastlæggelsen bidrager til en drøftelse af, om parterne ønsker at søge enighed om en anden placering af skellet (arealoverførsel). Dette er særlig relevant, hvor parterne har indrettet sig efter en anden skelplacering eksempelvis ved nybyggeri eller andet. Denne form for forhandling og mægling kan bidrage til at afslutte ikke bare skeltvisten, men hele nabotvisten, hvilket må antages at have en ganske væsentlig betydning for parterne. Mæglingen om disse forhold synes at være lige relevant, om parterne tiltræder landinspektørens skelafsætning eller ej.

Før noteringen i matriklen må det være sikret, at eventuelle forligselementer (hegning, arealoverførsel eller andet), der stilles som betingelse for en eventuel tiltrædelse af landinspektørens afsætning af skellet, er dokumenteret opfyldt i sagen, der indsendes til matrikelmyndigheden, eller alternativt, at forholdene er dokumenteret tinglyst på tjenende ejendom. Er dette ikke tilfældet, er der ikke dokumentation for, at tiltrædelsen er bindende. Forliget kan dermed efter sagens natur ikke danne baggrund for en notering i matriklen.

Ramhøj anfører, at tiltrædelseserklæringen ikke må gøres betinget, således at tiltrædelsen af skelafsætningen bortfalder, hvis andre betingelser ikke er opfyldt.[10] Men der er intet krav herom, og det synes i stedet rimeligt at antage, at det vil være tilstrækkeligt, hvis der sammen med tiltrædelseserklæringen foreligger dokumentation for, at forholdene er opfyldt eller dokumenteret tinglyst ved sagens indsendelse til matrikelmyndigheden. Og ellers kan det omvendt ikke være tilstrækkeligt, at det ikke direkte i erklæringen nævnes, at de forskellige forhold i erklæringen er betinget af hinanden. Det må tværtimod fremgå direkte, at de angivne forhold ikke er en betingelse hverken for parternes tiltrædelse af landinspektørens skelafsætning eller skelforretningens notering i matriklen.

2.2 "Enighed"

Procesreglerne giver i øvrigt anledning til en mulighed for misforståelse, idet den tidligere referere-

de formulering i skelforretningsbekendtgørelsens § 3, stk. 1: *"Når landinspektøren finder skelspørgsmålet tilstrækkeligt belyst, skal landinspektøren søge at opnå enighed mellem parterne om skellets beliggenhed"*, kan give læseren det indtryk, at landinspektøren skal søge at få parternes accept i umiddelbar forlængelse af sagens oplysning og altså før skelafsætningen. Især giver udtrykket *"opnå enighed"* det indtryk, at der er tale om en forligsmægling som den, der foregår ved domstolene efter retsplejelovens[11] kapitel 26. Eller værre, at der er tale om en situation svarende til retsmægling efter kapitel 27. Når sidstnævnte er værre, kræver det et par ord om retsmægling. Retsmægling er konfliktmægling[12], hvor alle parterne frivilligt vælger at indgå i et mæglingsforløb, der giver dem mulighed for indflydelse på proces, men også resultat, således at resultatet kan tage hensyn til parternes underliggende interesser, behov og fremtid.[13] Retsmægler har tavshedspligt efter retsplejelovens § 277, stk. 1, og er vidnefritaget efter retsplejelovens § 170, stk. 1. Resulterer retsmæglingen ikke i et retsforlig, men går sagen videre til hovedforhandlinger, kan retsmægler efter retsplejelovens § 279 ikke være dommer i sagen. Årsagen er, at dommeren kan blive inhabil ved mæglingen.[14] Inhabilitet og tavshedspligt er selvsagt uforeneligt med landinspektørens rolle ved skelforretninger. Dertil kommer, at ved skelforretninger har samtlige parter normalt ikke givet forudgående udtrykkeligt tilsagn om, at de ønsker at modtage mægling frem for at få en afgørelse. Konfliktmægling ved skelforretninger kan dermed ikke som udgangspunkt forstås som frivillig.

Reelt er enigheden, der omtales i skelforretningsbekendtgørelsens § 3, i højere grad en enighed med landinspektøren om skellets beliggenhed end en enighed *"mellem parterne"*, som det ellers fremstår. Den nuværende regels mulighed for misforståelse synes grundlæggende at hænge sammen med fjernelse af procesreglerne i den tidligere udstykningslov og udstykningsbekendtgørelse, hvor der i regelarbejdet blev foretaget sletninger af nogle regler og bibeholdt andre i let ændret form, hvormed der opstod mulighed for forståelsesmæssige huller i skelforretningsbekendtgørelsen. Da udstykningslovens § 36 i gældende lov er helt utvetydig, er forholdet dog ikke retligt uklart. Dette understreges også af administrativ praksis, hvor matrikelmyndigheden i den tidligere nævnte sag j.nr. U2005/8096 netop anfører landinspektørens forsøg på at opnå enighed <u>mellem</u> parterne som en begrundelse for at nægte sagen noteret i matriklen: *"Det er endvidere efter de foreliggende oplysninger Kort og Matrikelstyrelsens opfattelse, at De ved skelforretningen har lagt vægt på, at parterne blev enige, og at De herefter burde have overvejet at afbryde skelforretningen og søge ændringen af skellet gennemført ved arealoverførsel"*.[15]

Som nævnt tidligere må den nuværende rækkefølge i stedet forstås som en understregning af, at landinspektørens opfordring til parterne om at tiltræde skelafsætningen skal tage udgangspunkt i en begrundelse og altså sagens oplysning. Den "mægling", landinspektøren efter reglerne skal tilbyde parterne i forhold til skellets placering, er en begrundelse for hans eller hendes skøn.

3. Tiltrædelse (forlig)

Udtrykket "forlig" er alment brugt i forbindelse med skelforretninger, men som det fremgår af udstykningslovens § 36, stk. 2, drejer det sig reelt ikke om et forlig mellem to parter, men i stedet om en tiltrædelse af landinspektørens afgørelse. Udtrykket "forlig" blev helt fjernet ved udstykningsreformen, der trådte i kraft i 1991, men også i de tidligere regler var der tale om en tiltrædelse, ikke et traditionelt forlig.

Lovens § 36 fastlægger, at *"Afsætningen af skellet er bindende for ejerne af de pågældende ejendomme, såfremt 1) de skriftligt tiltræder afsætningen…"*. Bestemmelsen gentages i skelforretningsbekendtgørelsens § 4, stk. 1. Lovens formulering indkapsler tre regler:

- Tiltrædelsen af landinspektørens afsætning skal være skriftlig.
- Tiltrædelsen medfører direkte, at landinspektørens afsætning af skellet bliver bindende.
- Afsætningen af skellet er kun bindende for de ejendomme, hvis ejere tiltræder.

Da det kun er landinspektørens afsætning, parterne må tiltræde, er det ikke et krav, at landinspektøren udtaler sig om eventuel hævdserhvervelse. I

de regler, der var gældende frem til 1991, skulle landinspektøren ved hævd erklære sig herom som ved de gældende regler for ejendomsberigtigelse. Efter de dagældende regler skulle landinspektøren desuden altid underskrive en påtegning på tiltrædelseserklæringen[16]. Efter administrativ regeltolkning bekræftede landinspektøren med påtegning og underskrift, at udstykningslovens regler var overholdt. Med gældende regler bekræfter landinspektøren ikke længere med en direkte udtalelse om forholdet, at procesregler og materielle regler er overholdt.[17] Matrikelmyndighedens ansvar i kontrollen er anderledes ved skelforretninger end i andre sager. Men med de gældende regler er det uklart, hvordan matrikelmyndigheden i tiltrædelsessager kontrollerer procesreglernes overholdelse.

3.1 Tiltrædelsen af landinspektørens afsætning skal være skriftlig

Kravet om skriftlighed følger af udstykningslovens § 36, stk. 2, samt af skelforretningsbekendtgørelsens § 4, stk. 1, og § 9, stk. 2. Men reglerne fastlægger intet om indholdet af tiltrædelseserklæringen. I stedet er der alene retningslinjerne i skelforretningsvejledningens afsnit 5.1 at støtte sig til. Her anføres, at tiltrædelseserklæringen bør: *"indeholde en beskrivelse af skellets beliggenhed og henvise til et rids, der viser skellets beliggenhed og placeringen af de anbragte skelmærker."* Det fremgår, at der forventes såvel en beskrivelse som en grafisk fremstilling. Vejledningen har som bilag 3 et eksempel på en tiltrædelseserklæring, hvoraf fremgår, at det er landinspektørens afsætning, parterne godkender. Af eksemplets tekst fremgår ligeledes, at det ikke er en forligserklæring, men et eksempel på en erklæring om tiltrædelse. Det fremgår desuden af bilaget, at såvel den fysiske afgrænsning af skellet som skelafmærkningen forudsættes anført i tiltrædelseserklæringen.

Formålet med beskrivelsen er ikke anført, men synes helt åbenbart at understøtte, at det udtrykkeligt fremgår af erklæringen, hvad det er, parterne har tiltrådt. Dette er særdeles vigtigt i forhold til at sikre mod misforståelser. Til sammenligning kræves det efter bekendtgørelse om matrikulære arbejder[18] § 3, stk. 1, ved skelfastlæggelse i sager om arealoverførsel, ejendomsberigtigelse og matrikulering, at parterne skal underskrive en erklæring, hvor de godkender skellet, *"som det er eller vil blive afmærket på stedet."* Et tydeligt aftalegrundlag bidrager til at forebygge fremtidige konflikter, hvilket særlig er relevant, hvor der har eksisteret en tvist. På den baggrund er det uheldigt, at det ikke er et krav til tiltrædelseserklæringerne, men alene en anbefaling i vejledningen.

3.2 Tiltrædelsen medfører direkte, at landinspektørens afsætning af skellet bliver bindende

Tiltrædelsen af landinspektørens afsætning er retligt bindende uden mulighed for fortrydelse. Alligevel er der en større mængde sager, hvor parter bestrider deres tiltrædelse af skellet. Enten fordi de mener, at de tiltrådte skelfastlæggelsen under forkerte forudsætninger. Eller fordi de mener, at det ved sagens notering registrerede skel ikke er det skel, de tiltrådte under skelforretningen. Sidstnævnte begrundelse synes at kunne hænge tæt sammen med ovennævnte mulighed for manglende udtrykkelighed i tiltrædelseserklæring og skelforretningsrids. Men selv, hvor forholdet er udtrykkeligt anvist i dokumenterne, kan der opstå vanskeligheder, hvis landinspektøren ikke overholder reglerne om at afsætte skelafmærkning under skelforretningen, men i stedet alene foretager foreløbig markering med træpinde. Ligeledes kan parterne risikere, at landinspektøren foretager efterfølgende småjusteringer efter forretningens afslutning. Det var tilfældet i Landinspektørnævnets Sag 313[19], hvor det af klager blev anført: *"I telefonsamtale med [indklagede] et stykke tid efter skelforretningen ([dato]) meddelte denne, at han havde flyttet en skelpæl nogle centimeter efter aftale med landinspektør Y [modpartens landinspektør] dog uden at orientere os om det. Dette mener vi ikke er lovligt da skelpæle og beskrivelse af skel var nøje præciseret i forliget."* Hertil forklarer landinspektøren[20], at han ved endelig måling havde konstateret, at ejendomsgrænsen lå anderledes, end han havde troet under skelforretningen. Han taler herom med modpartens landinspektør og får accept af modparten til at flyttet skellet 9 cm: "[O]*g da jeg mente, at jeg tjente [klager] bedst ved at flytte røret, gjorde jeg det."* Landinspektørnævnet tildeler landinspektøren en advar-

sel, idet han burde havde inddraget begge parter. Advarslen får dog ikke betydning for vurderingen af tiltrædelseserklæringens gyldighed, da dette forhold ligger uden for nævnets kompetencer.

Oplevelsen af at have underskrevet tiltrædelseserklæringen under forkerte forudsætninger er fremført i et omfattende antal henvendelser til matrikelmyndigheden. Men det fremgår, at matrikelmyndigheden siden en byretsdom fra 1960 har haft en fast praksis med at afvise parter, der fortryder deres underskrift. Typisk effektueres denne praksis telefonisk og uden megen dokumentation i sagen. Men der er alligevel fundet sager herom i matrikelarkivet.

Den omtalte byretssag er vedlagt sagen j.nr. U.J.1959/1871. Af sagen fremgår det, at den ene part dagen efter skelsætningsforretningen fortrød sin tiltrædelse og forsøgte at standse sagen hos matrikelmyndigheden og senere anlagde sag ved byretten. Sagsøger mente, at hun var blevet *"urigtigt vejledt"* af landinspektøren, og at dette betød, at forudsætningerne for forliget var *"bristet"*. Det fremgår af vidneudsagn og parternes påstande, at landinspektøren *"var meget ivrig efter at få et forlig i stand"*, og at han blev ved med at sige, at reglerne medførte en fastlæggelse af skellet pågældende sted. Dommeren vurderede, at landinspektøren havde fulgt reglerne, og: *"Dertil kommer, at sagsøgerinden har haft rigeligt tid til at overveje sin stilling og har været støttet i sin stilling og endelige beslutning af flere af de tilstedeværende."*[21]

I såvel sag j.nr. U.J.1970/5773[22] som sag j.nr. U.J.1970/18225[23] ønsker parter at trække deres tiltrædelse af landinspektørens afsætning tilbage, fordi de mener, landinspektøren afgjorde sagen på et forkert grundlag. I førstnævnte sag mente klager, at der ikke var taget hensyn til en deklaration, i den næste sag er forskellige vidner ikke blevet indkaldt. I begge sager foretager matrikelmyndigheden en vurdering af, om det processuelle forløb i forbindelse med sagens oplysning er fulgt. Og det er på baggrund af denne vurdering, at klagerne afvises, og sagerne alligevel noteres i matriklen. I sagen j.nr. U1997/185B[24] mener klager sig vildledt og presset af landinspektøren i forbindelse med tiltrædelsen. Han vurderer, at der er tale om en forkert afgørelse. Matrikelmyndigheden anfører, at den ikke kan anfægte landinspektørens afgørelse, og at det var bindende, da sagens parter tiltrådte skelafsætningen.[25] I sagen j.nr. U2004/5176[26] mener klager, at der er sket en fejl ved skelforretningens afholdelse, idet landinspektøren uden begrundelse har set bort fra flere forhold. Desuden mener klager ikke at have modtaget tilstrækkelige oplysninger i forhold til omkostningsfordelingen, fri proces og retshjælpsforsikring. Matrikelmyndigheden anfører, at den ved sin gennemgang af sagen ikke kan påvise fejl eller formelle mangler ved skelforretningen, hvorfor den vil blive noteret i matriklen. Samtidig henviser matrikelmyndigheden spørgsmålet om tiltrædelsens gyldighed til domstolene.[27]

Der synes at være en ensartet regeltolkning, hvor tiltrædelse vurderes at have karakter af en aftale, og som sådan er gyldig, medmindre den er dømt ugyldig efter eksempelvis aftalelovens bestemmelser. Det forhold, at sagen kan være afgjort på et forkert materielt grundlag, og tiltrædelsen dermed er sket under urigtige eller bristende forudsætninger, kan derimod ikke indgå i matrikelmyndighedens afgørelse, men er et forhold, der må afgøres ved domstolene.

3.3 Afsætningen af skellet bliver kun bindende for de ejendomme, hvis ejere tiltræder

Før skelforretningen kan noteres i matriklen som en skelforretning med tiltrædelse, forudsætter det, at samtlige berørte ejendommes ejere og også rekvirent har underskrevet tiltrædelseserklæringen. Jævnfør udstykningslovens § 36 er det ikke tilstrækkeligt, at kun de af sagens parter, der er mødt ved skelforretningen, tiltræder.

I matrikelmyndighedens sag j.nr. U2001/8655 fremgår det, at en landinspektør indsendte en skelforretningssag som afsluttet ved tiltrædelse, skønt ikke alle parter var mødt, og tiltrædelseserklæring altså ikke blev tiltrådt af alle sagens parter. I sagen indgik en ejendom med mange ejere (fælleslod). Matrikelmyndigheden måtte derfor nægte sagens notering i matriklen. Herefter fulgte et langt forløb, hvor landinspektøren nægtede at imødekomme kravet om ejernes skriftlige tiltrædelse efter udstykningslovens § 36, stk. 2, idet han mente, at et forlig måtte kunne indgås,

selv om der var parter, der ikke var mødt. Det vil formentlig være indlysende for de fleste, at aftaler ved skelforretninger kun binder parter, der tiltræder dem. Dette er gældende for alle øvrige aftaler, herunder retsforlig. Når sagen alligevel refereres, skyldes det den administrative regeltolkning. Således anføres at: *"et forlig indgået ved en skelforretning kun er gældende, hvis det er underskrevet af samtlige ejere af de to matrikelnumre, eventuelt ved fuldmagt."*[28] Matrikelmyndigheden forklarer endvidere, at et forlig er en aftale, og "[e]*n aftale er efter almindelige aftaleretlige principper kun bindende for dem, der har indgået aftalen"... "Forliget i den foreliggende skelforretning er ikke bindende for de ejere, som ikke gav møde under skelforretningen og dermed ikke kunne tilslutte sig forliget. Spørgsmålet om skellets beliggenhed blev dermed ikke løst ved skelforretningen, og skelforretningen blev ikke udført på lovlig måde af Dem. Skelforretningen kan derfor ikke noteres i matriklen, medmindre forliget efterfølgende tiltrædes af de ejere, som ikke gav møde."*[29] Ud over udtalelserne vedrørende kravet om, at alle parter skal tiltræde, fremgår desuden yderligere, at det ikke er et krav, at tiltrædelsen af landinspektørens afsætning sker under skelforretningen, således som det tidligere var et krav efter reglerne for skelsætningsforretninger. Sagen blev løst ved, at landinspektøren til sidst indsendte tiltrædelseserklæring fra de resterende parter.

4. Ingen tiltrædelse (ikke forlig)

I sager, hvor parterne ikke tiltræder landinspektørens afsætning af skellet, skal parterne i henhold til udstykningslovens § 36, stk. 2, modtage landinspektørens afgørelse skriftligt. Den skal jævnfør skelforretningsbekendtgørelsens § 5, stk. 2, tilsendes parterne "snarest" efter skelforretningen. Der er ikke i loven, men i skelforretningsbekendtgørelsen fastlagt krav til dokumentationen for landinspektørens afgørelse. Reglerne fremgår således af skelforretningsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, der omtaler afgørelsen som *"erklæring om skelforretningen"*. I skelforretningsbekendtgørelsens § 5 fastlægges erklæringens minimumsindhold således, at det skal anføres:

- Hvem der er rekvirent, hvem der er indkaldt, og hvem der er til stede. Det bemærkes, at det ikke alene er parter og tredjeparter, men samtlige tilstedeværende der skal angives, herunder landinspektørens medhjælpere og andre. Udtrykket "hvem" må forstås således, at navnet som minimum skal fremgå. Til gengæld er der ikke udtrykkeligt krav om, at det fremgår, hvilken relation de tilstedeværende har til sagen (vidner, bisiddere eller andet).
- Parternes påstande og afgivne forklaringer. I henhold til skelforretningsvejledningens afsnit 5.2.2 bør disse have form af et referat og skal indeholde de oplysninger, der var afgørende for afgørelsen, men også *"andre væsentlige forklaringer om de faktiske forhold."*
- *"[O]plysninger om, hvorvidt skellet, da skelforretningen blev indledt, fremtrådte ved tydeligt hegn eller synlige skelmærker, eller om hegn eller skelmærker var urigtigt anbragt."* Denne beskrivelse i § 5 synes ikke blot at hænge sammen med sagens oplysning, men især reglerne om omkostningsfordelingen, som de forklares i skelforretningsvejledningens afsnit 8.2.
- Landinspektørens egne undersøgelser samt en begrundelse for afgørelsen. Det fremgår af skelforretningsvejledningens afsnit 5.2.2, at begrundelsen skal inkludere oplysninger om, hvilke beviser (*"dokumenter" og "andre oplysninger om faktiske forhold"*) der har dannet baggrund for afgørelsen.
- En beskrivelse af det afsatte skel. Det fremgår af skelforretningsvejledningens afsnit 5.2.2, at denne beskrivelse skal vedrøre hele det afsatte skels forløb og inkludere såvel hegning (*"for eksempel jordvold, grøft, stengærde eller mur"*) af skellinjen som skelafmærkningen. Beskrivelsen skal indgå i erklæringen og altså være skriftlig. Den suppleres med, men kan ikke erstattes af et kortbilag. Det fremgår således også som et krav i bekendtgørelsen, at erklæringen skal følges af et såkaldt "kort". Skelforretningskortet skal have indtegnet skellet og skelmærkerne i henhold til reglerne for måleblade i § 36 i bekendtgørelse om matrikulære arbejder.

Ud over disse krav i skelforretningsbekendtgørelsens § 5 med skelforretningsvejledningens supplement, så fremgår det af skelforretningsvejledningens afsnit 5.2.2, at skelforretningserklæringen

bør indledes med oplysninger om tid og sted, berørte ejendomme og berørte skel; og den kan indeholde oplysninger om de dokumenter, der forelå under skelforretningen. Det må antages, at hvor der i skelforretningserklæringen direkte henvises til et bestemt bilag, skal det vedlægges, men det fremgår ikke udtrykkeligt af reglerne.

Reglerne for dokumentation i tilfælde af manglende tiltrædelse er således anderledes detaljerede end reglerne for tiltrædelseserklæringen. Dertil kommer, at skelforretningserklæringen er det eneste forhold, hvorom der i reglerne er angivet tydelige formål. Det anføres i skelforretningsvejledningens afsnit 5.2.2, at skelforretningserklæringen har fire formål, den skal danne grundlag for:

1. parternes afgørelse af, om de vil anlægge retssag om skellets beliggenhed,
2. rekvirentens afgørelse, om denne ønsker omkostningsfordeling ved hegnsynet,
3. hegnsynets eventuelle omkostningsfordeling samt
4. matrikelmyndighedens notering af skelforretningen i matriklen.

Det er således på baggrund af disse fire formål, at erklæringens indhold og formulering skal vurderes. Teksten skal være forklarende og samtidig så let forståelig, at især den tabende part kan forstå, hvad præmissen for afgørelsen var, og på den baggrund vurdere, om det tjener et formål at indbringe sagen for retten. Teksten skal over for såvel rekvirent som hegnsyn være så utvetydig omkring hegning og skelmærkers tydelighed og overensstemmelse med sagens afgørelse, at det fremgår, om det kan komme på tale, at rekvirentens modpart(er) skal deltage i betalingen. Processen skal være beskrevet så tydeligt, at det fremgår overfor matrikelmyndigheden, at der ikke er begået væsentlige processuelle fejl, der hindrer notering i matriklen efter udstykningslovens § 37, stk. 2.

Efter skelforretningsbekendtgørelsens § 5, stk. 2, skal sammen med erklæring fremsendes skelforretningskort samt oplysninger om søgsmålsfrist og oplysninger om, at afgørelsen er bindende, hvis sagen ikke indbringes for domstolene. Efter skelforretningsbekendtgørelsens § 5, stk. 3, skal desuden samtidig fremsendes opgørelse over omkostningerne samt oplysninger om fristerne for at indbringe omkostningsfordelingen for hegnsynet og muligheden for at søge om fri proces. Disse oplysninger skal fremsendes til rekvirenten med kopi (genpart) til sagens øvrige parter.

Indholdet i skelforretningserklæringen skal følges nøje, men fejl i erklæringen er ikke automatisk grundlag for, at en skelforretning vurderes at kunne nægtes notering i matriklen. Afgørelsens begrundelse og korrekt angivelse af deltagende parter synes dog at være centrale.

I sag j.nr. U2010/65704[30] bemærker matrikelmyndigheden, at erklæringen ikke opfylder minimumskravene, idet der mangler oplysninger om, hvem der rekvirerede skelforretningen, og hvem der blev indkaldt til forretningen. Desuden var én af deltagerne ikke nævnt ved sit navn, men anført som far til den ene af parterne. Landinspektøren bedes dog ikke om supplerende oplysninger, idet skelforretningen som tidligere nævnt blev nægtet notering i matriklen af andre årsager.

Anderledes i sagen U.J. 1979/16155[31], hvor mangel i oplysningerne gav anledning til nægtelse af notering i matriklen. Det fremgår dog, at der her reelt var tale om en processuel fejl ved selve skelforretningen. Fejlen i erklæringen var dels, at det blev oplyst, at begge parter var til stede under forretningen, mens den ene part faktisk forlod mødet undervejs. Dels var der ikke en tilstrækkelig forklaring på landinspektørens afgørelse, idet det i stedet var anført, at parterne var blevet enige (uden de altså havde tiltrådt landinspektørens afsætning af skellet). Matrikelmyndigheden skriver: *"Der mangler imidlertid oplysninger om, at* [X] *forlod mødet, således at det bliver forståeligt, at det blev nødvendigt at afmærke et foreløbigt skel mellem"... "Erklæringen skulle derfor også have indeholdt deres redegørelse for de omstændigheder, der dannede grundlag for skelspørgsmålets afgørelse."*

5. Domstolsprøvelse

Skelforretningsvejledningens afsnit 2 understreger, at anlægges der retssag efter skelforretningen, er der tale om et anerkendelsessøgsmål. Efter udstykningslovens § 36, stk. 2, er landinspektørens skelafsætning bindende, hvis parterne tiltræder afsætningen, eller hvis de ikke har anlagt retssag om skellets beliggenhed inden for en frist på otte

uger fra modtagelsen af skelforretningserklæringen. Parterne kan forsøge at anlægge retssag efter 8-ugers fristen, og retten kan tillade det i *"ganske særlige tilfælde"* i henhold til udstykningslovens § 36, stk. 4. Der er ingen tidsmæssig begrænsning af denne type anerkendelsessøgsmål, og de kan også gennemføres efter, skelforretningssagen er noteret i matriklen, jævnfør skelforretningsvejledningens afsnit 6.

Prøves skelfastlæggelsen ved domstolene eller opnås retsforlig, er det den endelige dom eller retsforlig, der er gældende. Ændres skelfastlæggelsen efter søgsmål anlagt inden for 8-ugers fristen, er det efter udstykningslovens § 36, stk. 3, landinspektørens ansvar at afsætte det nye skels beliggenhed, så den er i overensstemmelse med rettens afgørelse eller retsforliget. Ændringen skal ske "snarest". Anlægges sagen efter 8-ugers fristens udløb, er det efter udstykningslovens § 36, stk. 4, og også skelforretningsbekendtgørelsens § 7, og på ny understreget i skelforretningsvejledningens afsnit 6, sagsøgers pligt at rekvirere en landinspektør til at registrere en eventuel ændring af skellet som følge af dom eller forlig. Stadfæster en sådan dom landinspektørens afgørelse, skal den ikke noteres i matriklen. Af skelforretningsbekendtgørelsens § 6 og skelforretningsvejledningens afsnit 6, fremgår det, at hvor dom eller retsforlig ændrer landinspektørens afgørelse, skal parterne indkaldes med 14 dages varsel til overværelse af ny skelafsætningen. Det understreges, at landinspektøren skal afsætte, afmærke og indmåle skellet samt påtegne dommen eller forligets ændringer i skelforretningserklæringen og indtegne ændringerne på skelforretningskortet. Parterne skal have tilsendt genparter af de ændrede dokumenter.

I udstykningslovens § 36, stk. 4, anføres ganske tydeligt, at der skal være tale om *"ganske særlige tilfælde"*, hvis søgsmålsfristen overskrides. I sagen U2005.2156V fås en tolkning af hvad udtrykket dækker. En skelforretningssag blev indbragt for domstolene to dage efter søgsmålsfristens udløb. Sagsøger henviste til udstykningslovens § 36, stk. 4, og gjorde gældende, at det modtagne anbefalede brev på advokatkontoret først var åbnet og stemplet indkommet to dage efter modtagelsen. På denne baggrund blev sagen behandlet i byretten, der desuden lagde vægt på, at sagsøgers advokat i to breve havde gjort gældende over for sagsøgte, at sagsøger agtede at anlægge retssag. Sagsøgte kunne dermed ikke have haft grund til at forvente, at sagen ikke ville blive indbragt for domstolene. Sagsøger indbragte efterfølgende sagen for landsretten, der var uenig med byrettens vurdering og lod sagen afvise med henvisning til udstykningslovens § 36, stk. 2. Landsretten fandt, at udløbet af fristen skyldes en advokatfejl, og anførte desuden, at der efter udløbet af fristen ikke var fremkommet nye oplysninger i sagen. Landsrettens bemærkninger belyser dermed, hvad der kan og ikke kan antages at være ganske særlige tilfælde. Procedurefejl hos sagsøger (herunder dennes advokat) er ikke omfattet af stk. 4, men det er til gengæld spørgsmålet om nye oplysninger i sagen. Det må dermed antages, at § 36, stk. 4, blandt andet kan anvendes, hvor der efter 8-ugers fristen dukker nye væsentlige oplysninger op i sagen. Muligheden for at føre nye beviser er parallel med prøvelse af forvaltningsafgørelser[32].

At det netop har været hensigten, at 8-ugers fristen skulle kunne fraviges, hvis der kom nye oplysninger i sagen, fremgår af bemærkningerne til reglerne i lovforslaget[33], hvor det kan læses, at reglen træder i stedet for den tidligere regel om, at en skelforretning kan genoptages, hvis der efter noteringen i matriklen kommer nye oplysninger i sagen. Som begrundelse bemærkes: *"Det findes mest rimeligt, at spørgsmål om skels beliggenhed, når de rejses efter udløbet af 8 ugers fristen i forslagets stk. 2, nr. 2, afgøres af retten."*

I skelforretningssagen, j.nr. U2009/57828, blev søgsmålet afvist ved byretten, idet sagsøger anlagde retssag om, at landinspektøren skulle anerkende en anden beliggenhed af skellet i stedet for at anlægge retssagen mod naboen med samme anerkendelsespåstand. Da retten havde afvist søgsmålet, var 8-ugers fristen overskredet, og muligheden for et korrekt anlagt søgsmål forpasset. I den konkrete sag fremgår det af matrikelmyndighedens korrespondance med sagsøger, at sagsøger rådgives om muligheden for at forsøge at anlægge retssag efter stk. 4.[34] Af rådgivningen fremgår det ikke, om matrikelmyndigheden anser det for sandsynligt, at en sådan sag vil blive fremmet af retten.

Men på baggrund af ovennævnte dom må det antages, at en sådan processuel fejl ved søgsmålet ikke kan anses for at være ganske særlige tilfælde efter udstykningslovens § 36, stk. 4. Sagsøger har ikke forsøgt på ny at anlægge retssag.

Hvis parter anlægger sag efter 8-ugers fristens udløb, er det parternes – ikke landinspektørens – ansvar at sikre den videre proces. For at fastholde parterne ansvar herfor er der i skelforretningsbekendtgørelsens § 7 fastlagt, at retten skal orientere matrikelmyndigheden om sådanne domme eller retsforlig. Ændres skellet ved dommen, skal matrikelmyndigheden ifølge skelforretningsvejledningens afsnit 6 underrette sagsøger, om dennes pligt til at søge forholdet berigtiget.

6. Notering i matriklen eller nægtelse af notering

Efter udstykningslovens § 37, stk. 1, skal landinspektøren *"snarest"* efter, at skellet er fastlagt, sende sagen til notering i matriklen. Skellet kan, som det fremgår, være fastlagt ved tiltrædelseserklæring, skelforretningserklæring, dom eller retsforlig. Skelforretningsbekendtgørelsens § 9 gentager kravet om, at skelforretningssagen skal sendes til notering i matriklen *"snarest"*. Desuden fastlægges i samme paragraf reglerne for, hvad der skal fremsendes som dokumentation i sagen.

I øvrige matrikulære sager består matrikelmyndighedens ansvar for behandling af sagerne i at kontrollere, om relevante dokumenter er til stede samt overholder krav hertil. Ved skelforretninger er ansvaret udvidet til at indeholde en egentlig kontrol af, om landinspektøren har fulgt de processuelle regler. Dette følger af udstykningslovens § 37, stk. 2, hvorefter matrikelmyndigheden kan nægte at notere skelforretningen, hvis der konstateres fejl eller mangler ved forretningen. Denne mulighed eksisterer ikke for øvrige matrikulære sagstyper, hvor matrikelmyndigheden alene kan bede landinspektøren om at udbedre fejl og mangler efter udstykningslovens § 30. Nægtes en skelforretning notering i matriklen, er den ugyldig, og fejlen kan som udgangspunkt ikke udbedres.

Bestemmelsen om, at matrikelmyndigheden kan gøre en forretningen ugyldig ved at nægte notering i matriklen, fandtes ikke i udstykningsloven af 1949, hvor skelsætningsforretningerne blev indført. I stedet var der sikret matrikelmyndigheden en mulighed for at hjemsende sagen til fornyet behandling samt genoptagelse af sagen, hvis der blev tilvejebragt oplysninger, der påviste, at sagen var afgjort på et forkert grundlag.[35] Det er disse regler, der ved udstykningsreformen i 1991 erstattes med en klar hjemmel til at nægte notering. I bemærkningerne til lovforslaget[36], foreslås det *"udtrykkeligt angivet"*, at matrikelmyndigheden kan nægte notering, *"såfremt der konstateres fejl eller mangler ved skelforretningen, og en sådan nægtelse vil medføre forretningens ugyldighed."* Der er ikke angivet en direkte begrundelse, men det synes antydet, at antagelsen var, at dette hele tiden har været gældende ret, men at det nu ønskes indskrevet i loven. Dette er i overensstemmelse med administrativ praksis, hvor der også før den nye udstykningslovs § 37 blev truffet afgørelse om, at skelsætningforretninger var ugyldige, således eksempelvis i sagerne j.nr. U.J.1967/3528 og j.nr. U.J.1983/5639.

Samtidig anføres det i bemærkningerne til lovforslaget[37], hvorledes matrikelmyndigheden ikke kan nægte notering, hvor der er mindre betydende fejl, men at den her skal: *"indhente nærmere oplysninger fra landinspektøren med henblik på eventuel afhjælpning af manglerne."* I skelforretningsvejledningens afsnit 7 understreges desuden, at udtrykket fejl og mangler alene refererer til processuelle fejl under skelforretning, ikke til fejl i afgørelsen.

Som det er fremgået, er matrikelmyndighedens hjemmel til at erklære skelforretninger ugyldige taget i brug i en række sager. Det er dog ikke muligt at finde dokumentation og dermed begrundelse for alle sådanne sager, da det før indførslen af et nyt digitalt matrikelsystem i 2008 var praksis at hjemsende afviste sager med sagens bilag. Kun hvor der havde været en egentlig behandling af sagen i matrikelmyndighedens lovkontor, blev sagens bilag kopieret og arkiveret.

Hjemlen til at gøre sagen ugyldig rækker alene til selve skelforretningen, hvilket betyder, at er skelforretningen efterfølgende prøvet ved domstolene, er domstolsafgørelsen eller retsforliget fortsat gældende uanset, at skelforretningen var ugyldig, idet procesfejlen ved skelforretningen ikke influerer på den materielle afgørelse i dom-

men. Gør matrikelmyndigheden sagen ugyldig på dette tidspunkt vil det dermed alene have konsekvens i forhold til tvisteløsning mellem parter og landinspektøren.

Men hjemlen rækker ikke alene til registreringsprocessen. Matrikelmyndigheden kan efter § 37 annullere allerede noterede skelforretningssager, hvis klager eller nye oplysninger efterfølgende giver anledning til den vurdering, at sagen burde være nægtet notering, og registreringen altså skete på et forkert grundlag. I henhold til udstykningslovens § 12 kan matrikelmyndighedens afgørelse ikke påklages til anden administrativ myndighed. Ønsker parter eller landinspektør at gå videre med sagen, må matrikelmyndighedens afgørelse derfor prøves ved domstolene. Der er ingen søgsmålsfrist herfor.

7. Konklusion

Landinspektøren skal under skelforretningen afsætte skellet som den retlige ejendomsgrænse på baggrund af eget skøn ud fra foreliggende oplysninger. Parterne har mulighed for at tiltræde landinspektørens skelafsætning. Det fremgår kun indirekte af reglerne, at landinspektøren under skelforretningen skal begrunde sin vurdering. Begrundelsen skal ske som en ansporing af parterne til at tiltræde landinspektørens skelafsætning.

Landinspektøren må ikke lade parterne forhandle om skellets beliggenhed, da parterne kun må tiltræde landinspektørens vurdering heraf. Parterne kan dog under skelforretningen forhandle om og indgå forlig om andet end skellets beliggenhed, eksempelvis skelforretningens omkostningsfordeling, ændret beliggenhed af skel (arealoverførsel), hegning med videre. Men reglerne hverken nævner eller ansporer til, at landinspektøren understøtter disse forhandlinger.

Parternes tiltrædelse af landinspektørens skelafsætning skal være skriftlig. Tiltrædelse er bindende, og parterne har ingen fortrydelsesret. Tiltræder parterne skelafsætningen, kan skelfastlæggelsen ikke prøves ved domstolene.

Tiltræder parterne ikke landinspektørens skelafsætning, skal landinspektørens efter skelforretningens afslutning udarbejde en skelforretningserklæring, hvor forretningens forløb, påstande, beviser med mere fremlægges sammen med en begrundelse for skelafsætningen. Der er 8-ugers søgsmålsfrist startende fra parternes modtagelse af landinspektørens skelforretningserklæring. Retten kan vælge at se bort fra søgsmålsfristens udløb, hvis der fremkommer nye oplysninger i sagen.

Matrikelmyndigheden har ansvaret for at notere skelforretningssagen i matriklen, men også ansvaret for først at sikre sig, at regler for fremgangsmåde ved skelforretninger er overholdt. Er det ikke tilfældet, kan det medføre, at skelforretningen er ugyldig. Af administrativ praksis fremgår det, at i årenes løb er en række skelforretningssager blevet ugyldige som følge af, at de processuelle regler ikke var fulgt.

Noter

1. Artiklen er skrevet som led i et ph.d.-projekt om skelforretningsprocessen. Projektet er finansieret af Geodatastyrelsen med støtte fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen.
2. Lovbekendtgørelse nr. 1213 af 7. oktober 2013 om udstykning og anden registrering i matriklen.
3. Bekendtgørelse nr. 1084 af 17. september 2010 om skelforretninger.
4. Lars Ramhøj, Matrikulær Sagsudarbejdelse, 4. udgave, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet, 1999, s. 192.
5. Vejledning nr. 61 af 12. juni 2003 om skelforretninger.
6. Ikke-offentliggjort brev af 2. marts 2007 i fra Kort- og Matrikelstyrelsen til landinspektør i sagen j.nr. U2005/8096.
7. Ikke-offentliggjort brev af 4. januar 2011 fra landinspektør til Kort- & Matrikelstyrelsen i sagen U2010/65704.
8. Ikke-offentliggjort brev af 15. februar 2011 fra Kort- og Matrikelstyrelsens til landinspektør i sagen U2010/65704.
9. Tiltrædelse kan eksempelvis reducere procestiden, idet søgsmålsfristen på otte uger herefter fragår. Er hastighed særlig vigtig for én af parterne, kan denne være interesseret i selv at tiltræde og i at motivere modparten til at tiltræde ved at tilbyde modydelse eksempelvis i relation til hegning, dækning af omkostninger eller andet.
10. Lars Ramhøj, Matrikulær Sagsudarbejdelse, 4. udgave, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet, 1999, s. 193.
11. Lovbekendtgørelse nr. 1008 af 24. oktober 2012 om rettens pleje.
12. Hvilket ganske kort forklaret er en mere åben samtale, hvor parterne eventuelt opfordres til at komme med idéer til løsninger, der gerne må gå ud over tvisteemnet. Konfliktmægling er i teoretisk litteratur blandt an-

det defineret ved, at mæglende tredjepart ikke kan træffe afgørelse, hvis parterne ikke bliver enige, se blandt andet James A. Wall og Timothy C. Dunne, Mediation Research: A Current Review, Negotiation Journal, april 2012, s. 217-244.

13 Bernhard Gomard og Michael Kistrup, Civilprocessen, 7. udgave, Karnov Group, 2013, s. 636.

14 Reform af den civile retspleje V, Betænkning nr. 1481, København 2006, s. 165-167.

15 Ikke-offentliggjort brev af 2. marts 2007 i fra Kort- og Matrikelstyrelsen til landinspektør i sagen j.nr. U2005/8096.

16 Lovbekendtgørelse nr. 6 af 7. januar 1977 om udstykning og sammenlægning m.m. af faste ejendomme § 31 (historisk).

17 H.O. Nordlund, Skelsætninger gennem 20 år, Landinspektøren Tidsskrift for Opmålings og Matrikelvæsen, 26. bind, Den danske Landinspektørforening, 1972, s. 493-518.

18 Bekendtgørelse nr. 1676 af 20. december 2013 om matrikulære arbejder.

19 Ikke-offentliggjort brev af 22. juni 2008 fra klager til Landinspektørnævnets Sag 313. I sagen er samtidig afgivet kendelse den 3. april 2009, offentliggjort på Landinspektørnævnets hjemmeside: http://www.landinspektoernaevnet.dk/

20 Ikke-offentliggjort brev fra landinspektør af 7. juli 2008 og under nævnsbehandlingen til Landinspektørnævnets Sag 313.

21 Ikke offentliggjort dom af 10. marts 1960 fra retskreds nr. 30. Maribo købstad m.v. i sagen B.S.728/1959.

22 Ikke-offentliggjort brev af 24. august 1970 fra landinspektør til Landbrugsministeriet, Matrikeldirektoratet, samt ikke-offentliggjort brev af 22. december 1970 fra Landbrugsministeriet, Matrikeldirektoratet til landinspektør i sagen j.nr. U.J.1970/5773.

23 Ikke-offentliggjort brev af 3. marts 1971 fra Landbrugsministeriet, Matrikeldirektoratet til sagspart i sagen j.nr. U.J.1970/18225.

24 Ikke-offentliggjort brev af 26. maj 1997 fra klager til Kort- og Matrikelstyrelsen i sagen j.nr. U1997/185B.

25 Ikke-offentliggjort brev af 4. juli 1997 fra Kort- og Matrikelstyrelsen til klager i sagen j.nr. U1997/185B.

26 Ikke-offentliggjort brev af 23. juli 2004 fra klager til Kort- og Matrikelstyrelsen i sagen j.nr. U2004/5176.

27 Ikke-offentliggjort brev af 13. september 2004 fra Kort- og Matrikelstyrelsen til klager i sagen j.nr. U2004/5176.

28 Ikke-offentliggjort brev den 3. december 2001fra Kort- og Matrikelstyrelsen til landinspektør i sagen j.nr. U2001/8655.

29 Ikke-offentliggjort brev den 21. december 2001fra Kort- og Matrikelstyrelsen til landinspektør i sagen j.nr. U2001/8655.

30 Ikke-offentliggjort brev af 15. februar 2011 fra Kort- og Matrikelstyrelsen til landinspektør i sagen j.nr. U2010/65704.

31 Ikke-offentliggjort brev af 23. juli 1980 fra Matrikeldirektoratet til landinspektør i sagen U.J. 1979/16155.

32 Hans Gammeltoft-Hansen, Jon Andersen, Morten Engberg, Kaj Larsen, Karsten Loiborg og Jens Olsen, Forvaltningsret, 2. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2002, s. 815.

33 Lovforslag nr. L8, Folketinget 1989-90. Fremsat den 4. oktober 1989 af boligministeren. Forslag til Lov om udstykning og anden registrering i matriklen. Bemærkninger til lovforslaget, Til § 36. Ad stk. 3.

34 Ikke-offentliggjort brev af 13. november 2009 fra Kort- og Matrikelstyrelsen som svar til klager i sagen j.nr. U2009/57828.

35 Lov nr. 290 af 31. marts 1949 om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme § 33 (historisk). Det fremgår af den ikke offentliggjorte Forhandlingsprotokol for det af Landbrugsministeriet under 25. marts 1946 nedsatte Udvalg angaaende Revision af Lovreglerne om opretholdelse og drift af Jordbrug, onsdag den 28. januar 1948, s. 6, at reglerne blev til på foranledning af udvalgets formand landbrugsministeriets departementchef P. Stahlschmidt.

36 Lovforslag nr. L8, Folketinget 1989-90. Fremsat den 4. oktober 1989 af boligministeren. Forslag til Lov om udstykning og anden registrering i matriklen. Bemærkninger til lovforslaget. Til § 37.

37 Lovforslag nr. L8, Folketinget 1989-90. Fremsat den 4. oktober 1989 af boligministeren. Forslag til Lov om udstykning og anden registrering i matriklen. Bemærkninger til lovforslaget. Til § 37.